

Kako lahko in preprosto se razlaga začetek sveta s tem, da pravimo: Bog je svet ustvaril! Kako lepo se družijo v tej razlagi vse, česar potrebujemo za razlago! Res se spotikajo nekateri čudni modroslovci nad tem, da je treba za razlago iskati vzroka „zunaj sveta“, da je tukaj „nepotrebni dualizem“, da so v pojmu „stvarjenja“ in „Boga“ znaki, ki se ne vjemajo i. t. d. Toda ti pomisleki so vsi neopravičeni. Najnevarnejše resnici je tisto modrovanje, ki hoče istino natezati na določeno kopito, recimo, da moramo svet razlagati iz samega sebe ali da je svet večen. Zakaj se pač bogatajci branijo imeti za začetnika sveta tako bitje, ki je kolikor toliko podobno nam ljudem? Rajši pravijo, da je začetek sveta iz neobčutne stvarine. Kako more neki iz takega začetka in vzroka izvirati naša pamet? Ali morda za našo pamet ni treba nobenega vzroka? Jedino tako moremo sklepati: „Naša pamet izvira iz pametnega bitja“, in zato moramo misliti si začetnika sveta kot pametno inumno bitje. Pa ne samo to. Ker imamo ljudje prosto voljo in delujemo po namenu, ne more biti začetnik sveta nepopolnejši, da bi ne imel te prednosti, katero ima človek. Zatorej začetnik sveta ne more biti brez spoznavanja in hotenja, ne more biti stvarinsko bitje.

Tako premišljevanje nas vodi do prepričanja, da je začetnik ali stvarnik sveta popolnejše bitje kakor vsa zemska bitja. Nadalje pa tudi razvidimo, da ono bitje ne more imeti nobenega vzroka ali vira, iz katerega bi bilo, ni samo ustvarjeno ali narejeno, ker sicer bi ne bilo moglo ustvariti sveta. Ustvarjen stvarnik — to sta besedi in nič drugega. Ako pa stvarnik ni ustvarjen sam, je večen, ker se ni nikdar začel. Nadalje mora tudi biti neskončen, ker ni nobeno bitje višje od njega; nepremeljiv, ker ga ne more premeniti nobena stvar, saj ni odvisen od nobene; nesestavljen,

ker ne more biti iz kosov ali delov; nad vse mogočen, ker je ustvaril svet iz nič in mu ne ovira njegovega delovanja nobena stvar; vseveden, ker izvirajo vse stvari iz njegove vednosti in volje.

Tak je začetnik ali vzrok sveta. Ta vzrok zares zadostuje, da se iz njega razlaga vse, kakoli je. Ta razlaga je enojna, trdna in dokazana, zato se moramo držati jedino le te.

Kdor natančno opazuje svet, spozna tudi Boga, čegar delo je svet. In tako nas je to preiskovanje naposled privêdlo do tega najvišjega predmeta v našem spoznavanju. Najlepši sad modrovanja je prav ta, da dospe do Boga, kakor je tudi najlepši sad potovanja ta, da dospemo vrh hriba do lepega razgleda. V Bogu se mu odpre neizmerni vir resnic, iz njega se razliva neizrekljiva jasnost čez prirodo telesno in netelesno, pa tudi trdna podlaga nam je Bog za spoznavanje sploh, kakor je on namen za naše delovanje. Zakaj spoznavamo resnično? Ker je Bog-stvarnik v soglasju ustvaril naš um in vse stvari, katere spoznava. Bog, jednotni in najvišji vzrok vesoljstva, je ne samo vzrok in podlaga vsem resnicam, ampak tudi najvišja resnica sama na sebi. Ako je istinit svet (česar skoro nihče ne taji), je tembolj istinit njegov stvarnik, kakor je stvar bolj istinita mimo njene slike v zrcalu. Iz istega vzroka ne moreta izvirati stvari, ki bi si nasprotovali ali ki bi se ne vjemali z vzrokom. Zatorej imamo prav v tem spoznavanju, da je Bog, najtrdnejši dokaz, da je naše spoznavanje resnično.

S tem pa tudi sklepamo prvi del tukajšnjega preiskovanja: nauk o resnici. Ob kratkem smo pregledali obširno polje resnic; seveda nadrobno smo se pečali le z najvažnejšimi in sicer tako, da so ti nauki korenina ali jedro drugih naukov.

(Dalje.)

Kar čez noč.

Kar čez noč pomlad je prišla
V vsej krasoti divni svoji,
Rožice so se vzbudile,
Ptičic se vrnili roji.

Kar čez noč pognalo drevje
Brste nežne je in mlade,
Rosa pa vzdignila k moči
V vrtu lepe je nasáde.

Kar čez noč je slana pala
In cvetlice ljube vzela,
Brste nežne še in mlade
S strupnim dihom je objela.

J. P. Belostenski.